

anys que fóra metge --- en algun poblet ---», Pons Mass. (*Auca d. l. P.*, 273). Ben consumat ja en valencians del S. XVIII, expressa la idea d'estat en tal forma o altra sense matís local: «qui es *topa* sense sombre-ro, qui sense espadí al costat ---», CRos (*Romanços* mj. S. XVIII).

Singularment mall. (si bé amb arrel pertot) és el descabdellament que, partint de la idea de 'escaure's en bones circumstàncies', passà des de 'topar-se bé, trobar-se en forma reeixida, ensopegar bon ambient', al signif. de 'tenir èxit, resultar bé': «quin dia que has *topat* tan bo», PdAPenya (*Poesies*, 112). I ja usat absolutament: «ets ametlers enguany han *topat*», «Vaig a fer un sonet que si *topa*, / serà famós per tota Europa», Tomás Aguiló. Ja ho constata el vell Figuera com un fet consumat: «*topar*: agradar; provar bé una cosa ab una altra» (*DFgra.*). Ara bé aquí sí que tenim un ús estrictament mall., que no fóra acceptat fora de l'illa; els altres usos pertanyen, en més o en menys al llenguatge comú de tota la terra catalana. Men. «*topo!* interj.: venga la mano!, ll. *annuo*» (Febrer Cardona).

En els derivats i en alguna variant formal, hi ha també coses ben locals. *Topar*, amb *o* o amb *u*, o *atupar* (menys freqüents *atopar* i *tupar*), són en el fons el mateix mot o amb arrel comuna. En el cat. central, en l'ús barceloní i de la major part del Princ., hi ha hagut quasi només *o*. Tanmateix fins en el gran clàssic vigatà, la variant amb *u* no era cosa insòlita. En l'estrofa citada de *l'Al.*, a l'original de 1877 (i a l'ed. 1.ª; 1877) apareix la forma amb *u* (i en rima): llavors va escriure «tot ofegant-se 'ls tigras ab los delfins se *tupen* / --- / llebeig, austral y boreas aygua y pedra s'escupen / ---» (la idea fou sempre la mateixa, car ja en el primer esborrall juvenil, de 1867, havia posat «--- ab los delfins se *batens*»).

Encara que aquest present *tupa* amb *u*, avui absolutament inacceptable en català central, degué ser sempre minoritari, és una forma que existeix també, amb aquesta modalitat, en certes zones valencianes. J.G.M. usava *tupar* amb el sentit del cast. *chocar*, en carta de 1955 (en què detalla el sentit precís d'*ALFARRAS-SAR*); d'acord ell i EnrValor (c. 1950), que anota *tupar*, amb present *tupa*, i subj. *tupe*, *tupes*. Crec que és una variant de la zona val. Sud (Dellà Xúquer), no gaire de la resta del país; en tot cas jo només ho he sentit cap allà: ponderant-me l'alçària d'una caverna en aquelles muntanyes poblades d'ufanoses pinedes: «tan alta com aquell pi? —No: encara que el pi naixquera dins de la cova, no *tuparia* dalt» Xaló (1963).

A la vall de Guadalest vaig sentir adés *atupar*, adés *tupar*, aplicat al 'tussar' del bestiar, però d'altra banda també ho digueren en el sentit d'ensopegar, trobar (un objecte): «i si són argelagues també? —No ·u crega: si les cabres *túpen* un *ayñigála* [sic!], s'aparten» (Benimantell, 1963). Demostració eloqüent que *topar* i (*a*)*tupar* són en el fons, o almenys han estat en l'origen, un mateix mot.

En una paraula. Tal com *TOMBAR* és una paraula de creació onomatopeica, amb doble variant vocàlica

(*tomb-/tumb-*), ni més ni menys *topar/tupar* amb la dualitat *o/u* paral·lela.

Com és ben sabut (*a*)*tupar* 'batre, pegar' és específicament insular. Ja va registrar-lo el *DFgra.*: «donar tòcs, bastonades, cops; *atupar-se* donar-se cops»; i una accepció ja un poc diferent (en contacte amb *atupir*, veg. *TAP*), però tanmateix inseparable de *tupar* i *topar*: «*atupar*: menjar molt»; *DAG.* «*atupar*: estovar matalassos, pegar als allots»; «--- / més poderós que el roure, més verd que el taronger, / conserva de ses fulles l'eterna primavera / i lluita amb les ventades que *atupen* la ribera, / que cruixen lo terrer», *El Pi de Formentor*, a. 1875, v. 4. «Mereixeríeu *atupar* si no hi acudísseu!», AMALcover (*BDLC* 1, 50). «No feia gens de vent, i digué un es mariners des bot: —Déu vos do calma ---. Aquells mariners, que ja en tenien massa, s'arrambaren a sa vorera, i li digueren per què deia 'allò, i li donaren una bona *atupada*», Arx. Lluís Salvador (p. 206).

Topar i la seva variant *tupar* és un mot generalment hispànic: amb diferències de l'un a l'altre, presenta esponentos descabdellament en les tres llengües romàniques de la Península, veg. els detalls que he donat en l'article TOPAR del *DCEC/DECH*: molt precoç i robusta vida en port.: a Portugal («per stratam Portus quomodo *tupat* in mormoralibus» mj. S. XIII) i a Galícia (mj. S. XIII), veg. *DECH* (v, 548a21-45) i en cast. (S. XIV): rara en totes dues llengües la variant en *u*.

Els matisos difereixen: enlloc les accs. locatives no apareixen tan descabdellades com a l'Oest: *topar com alguém* «encontrar a caso ---», *ir topar* 'anar a parar', mentre que allà bé existeix però amb prou feines l'acc. 'xocar'; en cast. la distribució semàntica que tendeix a fer-s'hi entre *topar* i *topetar* és diferent i fins oposada a la del cat. de Val., on Lamarca tradueix *topar* pel cast. *topetar*, i aquest en canvi s'usa amb el sentit de 'trobar, encontrar-se amb una cosa': així he sentit en molts pobles del Maestrat («*topetareu* una penya, i per baix arribeu a la punta de Penyagolosa», Vistabella etc., 1935; fins i tot en l'aragonès de Vilafermosa: «*topetarán* un mäsico y cudiao con el perro...»); en canvi *topetar* és inoït en cat. central i a les Illes, i li sentim un regust acastellanat, potser no del tot a tort, i qui sap si amb molta o escassa raó (¿més mossarabisme que estrictament cast. ni cat.?).

No és pas mot estrany al basc (on, però, no seria aborigen), i on la *u* és constant, i les accs. mostren ben nua i palesa l'essència onomatopeica: guip. *tupa* «topetazo de animales», al Zaratze «cabezada que dan los terneros al mamar», en a-nav. i en el guip. de Tolosa «latidos del corazón», en el Baztan «golpes que da el topo para levantar la tierra»; lab., i en el guip. d'Andoain, *tupaka* «dando latidos»; guip. i a-nav. *tupete-ko* «latidos de corazón» (Azkue).

Fora de la Península es troba menys, però aquesta minva és desigual segons les direccions; i per dir-ho així, intermènt. Certament hi ha un contrast molt acusat en passar els Pirineus: sembla que això s'esvaeixi molt o s'esvaeixi.

No obstant, a Itàlia reprèn en força, sobretot en la